

УДК 347.786

Ярослав БІЛИК,магістрант юридичного факультету
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди.

Науковий керівник:

Олександр Іванович ЛИСЯК,кандидат юридичних наук,
доцент Харківського національного
педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР У ТЕАТРАХ УКРАЇНИ

У статті наведений аналіз колективного договору у театральній сфері.

Ключові слова: колективний договір, комунальний театр, державний театр, театральний колектив, трудове право.

В статті проведено правовий аналіз колективного договору в театральній сфері.

Ключевые слова: коллективный договор, коммунальный театр, государственный театр, театральный коллектив, трудовое право.

The article provides a legal analysis of the collective agreement in the field of theater.

Key words: collective agreement, municipal theater, the State Theatre, the theater company, labor law.

Актуальність публікації. Законодавче поле України в умовах сьогодення потребує виявлення проблемних питань з метою удосконалення правової системи. Враховуючи те, що законодавча база має суспільне підґрунтя, правові наукові дослідження переважно пов'язані з економічними, політичними дисциплінами, проте зрушення, що відбуваються в сфері культури та мистецтва також потребують правового обґрунтування.

Сьогодні в Україні функціонують переважно державні та комунальні театри. Театри, засновані на державній або комунальній власності, мають відповідно статус державного чи комунального театру. Перший комунальний театр (англ. Communal theatre) з'явився у XVII ст. в Європі. Ці театри були створені і функціонували за рахунок місцевої влади. О. Клековкін пише, що комунальний театр – це видовищний заклад, який утримується на кошти адміністрації населеного пункту (міста, району то-

що) або групою громадян, які створюють відповідні фундації, клуби тощо.

Сьогодні словосполучення «комунальний театр» входить до назви багатьох театрів США, Європи, Росії [1, с. 584]. До державних театрів України належать провідні видовищні заклади культури, які мають статус національного театру, фінансуються із державного бюджету, підпорядковуються Міністерству культури України. До національних належать такі театри: Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка, Київський національний академічний театр оперети, Харківський національний академічний театр опери та балету імені М.В.Лисенка, Одеський національний академічний театр опери та балету та ін.

Одним з відкритих питань у науці є розгляд правового врегулювання відносин у театральній сфері, а саме взаємодії між головою театрального колективу (директором театру, художнім керівником), з одного боку, та найманими працівниками (акторами, художниками тощо), з іншого.

Визначене питання є актуальним з позиції проблем сьогодення, наочно демонструє необхідність реформування трудового права.

Метою даної статті є аналіз колективного трудового договору в державних та комунальних театрах, виявлення соціально-трудова проблем у процесі діяльності працівників театру.

Основний зміст. Згідно Закону України «Про колективні договори і угоди» колективний договір, угода, укладаються на основі чинного законодавства, прийнятих сторонами зобов'язань з метою регулювання виробничих, трудових і соціально-економічних відносин і узгодження інтересів працівників та роботодавців. Колективний договір укладається на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності і господарювання, які використовують найману працю і мають статус юридичної особи. Колективний договір укладається між роботодавцем, з однієї сторони, і одним або кількома профспілковими органами, а у разі відсутності таких органів – представниками працівників, обраними і уповноваженими трудовим колективом, з іншої сторони [2]. Прокопенко В. І. зазначає, що метою колективного договору є поліпшення господарської діяльності підприємства, підвищення його рентабельності і якості продукції, що випускається, забезпечення трудящим можливості брати участь в управлінні виробництвом, удосконалення винагороди за працю, підняття рівня охорони праці, матеріально-побутового та культурного обслуговування працюючих [3].

У ст. 18 Кодексу законів про працю України зазначається, що колективний трудовий договір розповсюджує свою дію на всіх працівників підприємства, навіть на тих, хто не є членами первинної профспілкової організації. Проте слід зауважити, що в Україні профспілкові комітети за радянських часів стали невід'ємною частиною адміністрації, і за часів незалежності фактично своєї самостійності ще не набули.

Колективний договір є невід'ємною складовою в сучасному театрі. Театральні заклади під час укладання колективного договору керуються основними засадами державної політики у сфері культури згідно Конституції України, Кодексу законів про працю України, Закону України «Про відпустки», Закону України «Про культуру», Закону України «Про театри і театральну справу», Закону України «Про гастрольні заходи в Україні» та іншими нормативно-правовими актами.

Під час укладання колективного договору в театрі проявляються соціально-трудова проблеми, що не враховані чинним законодавством. Однією з важливих проблем державних театрів є працевлаштування, що є постійним, із фіксованою зарплатнею. «Заробітна плата становить лівову частку витрат театрів (до 80%) і покривається за рахунок бюджетних коштів» [4]. У зв'язку з цим, керівники театрів висловлюють думку про неефективність та застарілість системи (оскільки зарплата актора має залежити від творчих досягнень), а отже, вона повинна бути замінена системою індивідуальних контрактів, що дасть змогу забезпечити ефективне використання фонду заробітної плати та підвищити ефективність застосування кадрового потенціалу відповідно до потреби мистецького закладу [5]. Необхідно враховувати і такий чинник, що зарплата актора в національному державному театрі складає у середньому 10 тис. щомісячно [6], проте він протягом місяця може бути і не задіяний у виставах. Тому нагальним є реформування законів України «Про культуру», «Про театр і театральну справу», зокрема, введення контрактної форми роботи в сценічній галузі мистецтва для художнього та артистичного персоналу театрів.

Складність під час укладання колективного договору виникає у театральному колективі у зв'язку з його неоднорідністю. Наприклад, окрім провідних творчих цехів (акторського, оркестрового, балетного, хорового), наявні цехи, що займаються обслуговуванням творчого процесу (глядацька служба, електроосвітлювальний цех, монтувальний та пошивний цеха тощо).

Бухгалтерія, відділ кадрів, канцелярія є обов'язковими структурами кожного театру. Проте часто прописуються інтереси переважно творчих цехів.

За радянських часів діяло Положення кабінету міністрів СРСР «Об условиях и оплате труда работников театров» від 17.08.1989 р. Згідно приписів норм даного положення гастролі театрального колективу прирівнювалися до службових відряджень з виплатою добових. «Адміністрація театру зобов'язана надати робітникам під час гастролей за рахунок театру приміщення для житла» [7]. Гастрольна практика для театру є творчо обов'язковою, оскільки роботодавець має забезпечити роботою підлеглих протягом дії трудового договору, враховуючи те, що театральний сезон триває десять-одинадцять місяців на рік. Існує також поняття мертвий сезон (англ. dead stick) — літній сезон, коли потенційні глядачі ідуть відпочивати. У цей період театральний колектив здійснює гастрольну діяльність. Тим чином, виникає необхідність введення до колективного договору розділу про гастрольну діяльність.

На сьогодні колективний договір в театрі є ключовим регулятором правових відносин, проте під час його складання, задля запобігання соціально-трудова про-

блем, необхідно реформування низки законів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клековкин О. Ю. THEATRICA: Лексикон / ИПСМ НАМ України. – К.: Фенікс, 2012. – 800 с.
2. Закон України «Про колективні договори і угоди» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>
3. Прокопенко В. І. Трудове право України: Підручник. – Х.: Фірма «Консум», 1998. – 480 с.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/133598>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/361070>
6. Положения об условиях и оплате труда работников театров [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0003400-89>
7. Постанова «Про затвердження Порядку організації та проведення гастрольних заходів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/35-2004-%D0%BF>